

Бхагавад-Гита

Глава 3

भगवद्गीता। तृतीयोऽध्यायः

कर्मयोगः

अर्जुन उवाच

ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ।

तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव ॥ १ ॥

ced - и, также, если, когда;

ghora - страшный, ужасный;

ni√yuj VII U. - принуждать, назначать, поручать, направлять;

व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे ।

तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयो ऽहमाप्नुयाम् ॥ २ ॥

vyāmiśra - разнообразный, многочисленный, смешанный, беспокойный;

ni√ci (ni√ci) V P. - устанавливать, решать;

śreyams (cpv. om śrī) - лучший; n благо, счастье;

श्रीभगवानुवाच

लोके ऽस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ ।

ज्ञानयोगेन साङ्ख्यानं कर्मयोगेन योगिनाम् ॥ ३ ॥

niṣṭhā f - позиция, точка зрения; обязанность; знание; исполнение; вершина;

न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषो ऽश्नुते ।

न च संन्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥ ४ ॥

ārambha m - начало, начинание; взятие, схватывание;

√aś (V U. aśnoti/aśnute) - достигать;

naiṣkarmya n - бездеятельность; освобождение от действий и их последствий;

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ।

कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥ ५ ॥

kṣaṇa m - мгновение; In. adv. мгновенно, сейчас;

na jātu - никогда, ни в коем случае;

vaśa m - воля; желание; власть;

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन् ।

इन्द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥ ६ ॥

karmaindriya (karma-indriya) - орган действия (пять органов чувств, руки, ноги, горло, репродуктивные органы);

mithyācāra (mithyā-ācāra) - действующий неправильно, ложно;

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभते ऽर्जुन ।

कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते ॥ ७ ॥

vi√śiṣ VII P. - умножать, отличать(ся); pass. быть лучшим, превосходить;

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।

शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः ॥ ८ ॥

niyata (p.p. *om* ni√yam) - твердый, определенный, установленный, правильный; обузданный, ограниченный;

śarīrayātrā (śarīra-yātrā) *f* - средства для поддержания физического существования;

pra√sidh IV P. - быть завершённым, законченным, достигать цели, проистекать из ч.-л.;

यज्ञार्थात्कर्मणो ऽन्यत्र लोको ऽयं कर्मबन्धनः ।

तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर ॥ ९ ॥

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः ।

अनेन प्रसविष्यध्वमेष वो ऽस्त्विष्टकामधुक् ॥ १० ॥

prajā *f* - народ, население, подданные; дети, потомство, поколение; создание, существо (*особ.* люди);

pra√sū II Ā. - производить, порождать;

kāmaduh (N.sg. kāmadhuk) *f* - дойная корова; волшебная корова, исполняющая все желания;

देवान्भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः ।

परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥ ११ ॥

√bhāvaya (caus. от √bhū) - создавать, производить, оживлять, проявлять; одобрять, поощрять; ухаживать, заботиться;

इष्टान्भोगान्हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः ।

तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ॥ १२ ॥

यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः ।

भुञ्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ॥ १३ ॥

√śiṣ (VII P. śinaṣṭi, p.p. śiṣṭa) - оставаться;

kilbiṣa *n* - грех, грехи;

agha - злой, плохой; *n* зло, грех, вина;

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसंभवः ।

यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥ १४ ॥

कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ।

तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

akṣara - нерушимый, вечный, бессмертный, нетленный;

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।

अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥ १६ ॥

anu√vart I Ā. - идти следом, следовать, соглашаться, руководствоваться; *caus.* вращать, следовать;

pra√vart I Ā - приходить в движение; возникать, появляться, начинаться, наступать; *caus.* продолжать;

ā√ram I Ā - находить удовольствие в ч.-л., отдыхать, прекращать;

mogha - напрасный, бесполезный;

यस्त्वात्मरतिरेव स्यदात्मतृप्तश्च मानवः ।

आत्मन्येव च संतुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ १७ ॥

mānava - происходящий от Ману; *m* человек;

kārya (p.n. *om* √kar) *n* дело, работа; намерение; обязанность; цель, результат, предмет, объект;

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।

न चास्य सर्वभूतेषु कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥ १८ ॥

vyapāśraya *m* - выход, прибежище, пристанище;

तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर ।

असक्तो ह्याचरन्कर्म परमाप्नोति पुरुषः ॥ १९ ॥

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ।

लोकसंग्रहमेवापि संपश्यन्कर्तुमर्हसि ॥ २० ॥

samsiddhi *f* - удача, успех, совершенство, законченность;

lokasamgraha (loka-samgraha) *m* - примирение людей; целый мир; благо мира;

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।

स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥ २१ ॥

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन ।

नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ॥ २२ ॥

avāp (ava√āp) V U.- достигать, претерпевать;

यदि ह्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रितः ।

मम वर्तमानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ २३ ॥

atandrita - неутомимый;

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां कर्म चेदहम् ।

सङ्करस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमाः प्रजाः ॥ २४ ॥

samkara *m* - смешивание; *n* религиозная нечистота;

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ।

कुर्याद्विद्वांस्तथा ऽसक्तश्चिकीर्षुर्लोकसंग्रहम् ॥ २५ ॥

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।

जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचरन् ॥ २६ ॥

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।

अहङ्कारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ २७ ॥

तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ।

गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते ॥ २८ ॥

vibhāga *m* - деление, часть, отличие;

√sajj (или √sañj) I U. - приставать, прилипать, приставать, быть привязанным;

प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जन्ते गुणकर्मसु ।

तानकृत्स्नविदो मन्दान्कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥ २९ ॥

kṛtsna - весь, целый;
vi√cal I P. - трясти, колебать, волновать;

मयि सर्वाणि कर्माणि संन्यस्याध्यात्मचेतसा ।

निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वरः ॥ ३० ॥

nirāśis - безнадёжный, отчаянный;
nirmama - безразличный, беззаботный;
jvara m - жар, лихорадка, боль, страдание;

ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवाः ।

श्रद्धावन्तो ऽनसूयन्तो मुच्यन्ते ते ऽपि कर्मभिः ॥ ३१ ॥

mata (p.p. om √man) n - мнение, учение;
anasūyant (p.pr.act. om √asū den.) - безропотный, неворчливый, довольный;

ये त्वेतदभ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ।

सर्वज्ञानविमूढांस्तान्विद्धि नष्टानचेतसः ॥ ३२ ॥

abhyasūyant (p.pr.act. om abhy√asū den.) - негодующий, возмущенный;

सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ।

प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥ ३३ ॥

√ceṣṭ (I Ā. ceṣṭate) - двигаться, жить;
nigraha m - удержание, остановка, подавление;

इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ।

तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ॥ ३४ ॥

vy-ava√sthā (vi-ava√sthā, p.p. vyavasthita) I U. - останавливаться, устанавливаться, отделять от ч.-л.;
paripanthin - стоящий на пути, препятствующий; m противник, соперник;

श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।

स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ ३५ ॥

viguṇa - лишенный достоинств, лишенный положительных качеств;
nidhana n, m - конец, смерть, уничтожение;

अर्जुन उवाच

अथ केन प्रयुक्तो ऽयं पापं चरति पुरुषः ।

अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजितः ॥ ३६ ॥

pra√yuj VII U. - запрягать, приводить в движение, применять, употреблять;
ni√yojaya (caus. om ni√yuj) - запрягать, привязывать, приводить в движение, использовать;

श्रीभगवानुवाच

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।

महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥ ३७ ॥

धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ।

यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम् ॥ ३८ ॥

ā√var IX U., I U. - прикрывать, покрывать, наполнить, окружить;
ādarśa *m* - зеркало, отражение;
ulba *m, n* - оболочка, покров;

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ।

कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ॥ ३९ ॥

pūra - наполняющий, удовлетворяющий;
anala *m* - огонь;

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ।

एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ॥ ४० ॥

तस्मात्त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ।

पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥ ४१ ॥

pra√han II P. - бить, убивать, разрушать;
vijñāna *n* - познание, знание, мудрость, способность познавать;

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः ।

मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः ॥ ४२ ॥

एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ।

जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥ ४३ ॥

saṁ√stambh V P., IX P. - укреплять, усиливать, ободрять, успокаивать; стеснять, подавлять;
durāsada - труднодоступный.